

Těšíňky v UNESCO?

TEXT: DAREK ŠTALMACH

FOTO: ALEXANDR SATINSKÝ, MAFRA

Těšíňka do UNESCO? Mistr puškar Jerzy Wałga z Těšína tomu věří. Letos 79letý výrobce historických těšínek – legendárních lehkých loveckých zbraní vyráběných od poloviny 16. století právě v Těšíně – se snaží dostat starobylé pušky a jejich výrobu na seznam nemotného kulturního dědictví UNESCO.

První krok, zařazení do národního seznamu nemotného dědictví v Polsku, už má za sebou, na něj byly těšíňky a jejich výroba zařazeny už v roce 2018.

„Na příští rok připadá pětisté výročí první zmínky o těšínských puškařích, proto bychom se k tomuto významnému jubileu chtěli postarat o to, aby bylo těšínské puškařství zapsáno do seznamu kulturních památek UNESCO,“ přibližuje příležitost k velkému kroku Jerzy Wałga. „Je to výborná příležitost. Navíc jde o připomínku skvělé řemeslné práce našich předků. Těšíňky jsou totiž známé po celém světě a jsou vystavovány v nejznámějších muzeích.“

Těšíňky vystavují muzea v Polsku, Česku, Německu, Rakousku, Itálii, ale i na americkém kontinentu, například v Peru. „Skupina přátel těšínek se nyní snaží, aby se zdejší puškařství udrželo a bylo zapsáno na velký seznam UNESCO. Třeba i tím, že obvolávají velká muzea a vytváří seznam, kde všude jsou vystaveny. Nyní třeba čekáme na potvrzení, že jsou těšíňky vystaveny i v jednom muzeu v Peru,“ doplnil puškař.

Jak těžké bude podle vás proniknout na seznam UNESCO?

Bude to hodně složité. Bude záležet i na politice. Třeba i v souvislosti s válkou na Ukrajině, kdy někteří nejsou moc nadšení, že by se na seznam UNESCO dostaly zbraně. To ale není jediná možnost proniknutí těšínek do světa.

Jaké jsou další?

Dostali jsme nabídku švýcarské Michelangelovy nadace (*Michelangelo Foundation for Creativity and Craftsmanship* – pozn. red.), která propaguje po světě práci evropských řemeslníků, že by nás ráda zařadila mezi propagované řemeslníky, i toto šíření slávy těšínek pomůže.

Kolik řemeslníků v Polsku tato nadace zastupuje?

Jen mě, nikoho jiného. Nevím ani o nikom z České republiky.

Jak jste se k těšínkám dostal?

V Těšíně žil jeden z největších sběratelů těšínek Bruno Konczakowski, je tady i muzeum, kde je sbírka těšínek, takže jsem je znal. A pomalu jsem se jimi začal zabývat.

Kdy jste vyrobil svou první těšíňku?

To bylo před více než padesáti lety. První byla jenom taková zkouška, vyrobil jsem ji ve sklepě, v dílně. Jsem vyučený zámečnický, mám i výuční list na několik dalších profesí, při výrobě těšínek se mi to hodně hodí. V roce 1978 jsem si otevřel dílnu na opravu sportovního náčiní a náradí a přitom jsem dělal i těšíňky.

Neměl jste tehdy problémy třeba s policií? Přece jen jste vyráběl zbraně.

U zbraní na černý prach jsou podmínky trochu lehčí, navíc jsem musel slíbit, že z nich nebudeme střílet, že jde hlavně o výstavní zbraně. (*směje se*) Tedy že jde hlavně o muzejní exponáty. No a oni souhlasili.

A skutečně jde pouze o výstavní exponáty?

Míří hlavně do muzeí nebo ke sběratelům. Na to, aby s nimi někdo chodil po lese v každém počasí, jsou hodně vzácné, byla by to škoda. Navíc milovníci historie dávají přednost spíše kapslovým zbráním, které jsou jednodušší i na obsluhu.

Kolik puškařů v Polsku vyrábí těšíňky?

Jen já se synem. Je to hodně složitý koníček, jde vlastně o sedmero řemesel. Neexistuje k tomu žádná literatura, žádné návody, všechno jsem si musel vyzkoušet sám, přijít na to metodou pokus omyl. Výroba zbraní je možná nejstarším uměleckým řemeslem, už staří Etruskové se věnovali gravírování.

Kdy jste si poprvé řekl nad nějakou vyrobenou těšínkou, že to je už ta pravá?

To trvalo možná dvacet let. Na začátku jsem samozřejmě neuměl skoro nic, vždy jsem vyrobil nějakou zbraň a řekl jsem si, to by chtělo ještě tohle. A tohle. Postupně jsem přidával gravírování, inkrustaci a další věci. Všechno jsem se musel naučit metodou pokus omyl sám. Teď už zbraně signuji, aby bylo jasné, že jde o mé výrobky.

Mistr puškař v to věří

Už se vás někdo pokoušel kopírovat?

To ne, ale když jsme zapsáni v národním seznamu nehmotného kulturního dědictví, tak je to potřeba dodržovat. Je jasně dané, co musí těšínska mít. Musí být v jasném stylu, podle tradic.

Měli těšínská puškaři nějaký cech?

Ano. Už v roce 1585 zde vznikl řemeslnický cech sdružující mimo jiné i výrobce těšínek. Tehdejší puškaři už nedělali všechno, ale práci si rozdělovali. Jeden dělal intarzie, zámečník zámky a tak dále. Ani hlavně se zde nevyráběly, ty se dovážely. Takže už tehdy tady byly specializované obory.

Takže manufakturní způsob výroby?

Téměř, ale ještě ne úplně. Šlo spíše o jednotlivé malé specializované dílny.

Kolik těšínek se vyrábělo v době největšího rozmachu?

Ten byl podle všeho v době od třicetileté války do poloviny 18. století. Pak těšínsky

vytlačily polovojenské zbraně vyráběné hromadněji. Byly i jednodušší, levnější. Pak vše skončilo a až my se synem a dalšími nadšenci jsme začali to řemeslo zase pomalu objevovat.

Zůstaly nějaké návody, jak těšínsky vyrábět?

Nezůstalo nic takového. Dochovaly se třeba seznamy jmen výrobců, ale jak se vyráběly a z čeho, to ne. Zajímavostí je, že prvním člověkem, který nakreslil návrh kolečkového zámku, který je pro těšínsky typický (*jde o spouštěcí mechanismus střelné zbraně, v případě těšínek kuronského typu s vnějším perem – pozn. red.*), byl Leonardo da Vinci.

Kdy byla vyrobena poslední těšínska?

To je těžké říct. Mohlo to být okolo roku 1750, v době vládnutí Alberta Sasko-Těšínského, ještě máme důkazy o jejich výrobě, později už ne.

Jak sháníte materiál pro výrobu?

Jak se dá, třeba i na internetu. Tam se dají sehnat některé minerály nebo perleť. Oproti původním zbraním už dnes nepoužíváme slonovinu, to je zakázáno, nahrazujeme ji třeba jelením paroží nebo rohy krav a podobně.

Kolik zbraní za rok vyrobíte?

Jde o velice zdoluhavou proceduru, takže ne více než dvě do roka. Každá zbraň obnáší 700 hodin práce. A to mi ještě pomáhá syn. Zamlouvají se tak na dva roky dopředu. Nejčastěji muzea, také z Čech, ale zájem mají také sběratelé.

Čím jsou podle vás těšínsky tak důležité?

Jde o doklad řemeslné zručnosti obyvatel této oblasti. Nejde totiž jen o Těšín, nebo Český Těšín, což bylo dříve jedno město, ale o celou oblast. Polsko i Česko. Jde o naši společnou hrdost a pýchu. Zajímavé třeba je, že se první puškař v Těšíně, podle toho, co jsme našli v opavském Slezském zemském muzeu, jmenoval Jiří Puškař. Což je české příjmení.

INZERCE

TIP NA VÝLET.

Rybí dům, má své sídlo v malé obci Chotěbuz, mezi Karvinou a Českým Těšínem. V malebném prostředí daleko od rušných cest si s celou rodinou můžete užít krásný den. Dostanete se k nám např. 33 kilometrovou cyklotrasou propojující Český Těšín, Karvinou a Bohumín.

Lze si také udělat výlet vlakem a dojít pěšky.

Je zde i možnost ubytování. Od jednolůžkového po třílůžkové pokoje. Pro nejnáročnější zákazníky máme připraven apartmán s manželskou postelí a vířivou vanou.

Co více k Rybímu domu říct?

Snad jen podotknout, že celá budova je bezbariérová, je zde k dispozici výtah, tudíž rodiny s kočárky a osoby na vozíčku nebudou mít problém se kamkoliv dostat. Celá budova je nekuřácká. Lidé, kteří si vezmou své psí miláčky s sebou, je mohou vzít i dovnitř, pokud je budou mít pod dozorem.

V naší restauraci ochutnáte speciality z čerstvých ryb a ukojíte své chuťové buňky, máme zde jídlu i pro ty co ryby nejedí.

Je zde k dispozici sál pro akce narozeninové, svatební, školení aj.

Také zde strávíte krásné a klidné chvíle při prohlídce Obřích akvárií, kde uvidíte sladkovodní ryby z našich řek a rybníků i akvarijní rybky.

Dále si můžete zakoupit v prodejně ryb živé ryby a nechat si je zde zpracovat a doma již upéct.

Venkovní stánek nabízí občerstvení pro děti i dospělé. Pod altánky můžete posedět a děti využijí dětské hřiště s lanovkou, skluzavkou, tobogánem či vláčkem atd. A zajímavost 7D virtuální kino.

73561 Chotěbuz, Karvinská 381 (google mapy také nás mají Karviná Louky ul.za Mostem)sjíždí se z mostu přes tuto ulici k nám.

GPS souřadnice: 49°47'9.79"N,18°35'25.39"E

+420 558 712 405 | rybidum@centrum.cz | www.rybidum.cz

